

VI. ОГЛЯДИ. РЕЦЕНЗІЇ

Оксана ГАВРОШ

СПРОЕКТОВАНА ТИМЧАСОВІСТЬ ПЕТРА РЯСКИ

Протягом 2013-2014 років ужгородська неформальна галерея «Коридор» стала епіцентром довготривалого проекту «Тимчасова виставка», куратором якого виступив художник Петро Ряска. Щотри місяці на межі зіткнення приватних стереотипів про тимчасовість учасникам проекту було запропоновано втілити візії цього поняття, де уламки колишніх символів залишилися приреченими на іронічний аналіз.

Сучасний інформативний простір – приклад яскравого виразу тимчасовості. Проект Петра Ряски став своєрідною спробою дослідження трансформативного середовища, де інформація, ідея або образ, подрібнюючись, щоразу видаляє неактуальні дані. Виходячи за межі індивідуального світу, аудиторію глядачів «Тимчасової виставки» провокували до дискусії, де розглядалося питання про природу досвіду, ефемерність бажань або трансформації естетики художнього об'єкта.

Для реалізації проекту було обрано приміщення коридору колишнього Художфонду, де й сьогодні залишаються художні майстерні. Альтернативний виставковий простір, історія якого нараховує вже понад десять років, в ужгородському мистецькому середовищі є своєрідним «прихистком» для втілення неформатних, з точки зору традиційного мистецтва, проектів. Атмосфера специфічного за формою архітектурного простору посилюється реальним мистецьким «образом місця», що пов'язаний із постаттю художника-нонконформіста Павла Бедзіра.

За два роки у семи частинах «Тимчасової виставки» була представлена творчість близько восьмидесяти художників з Ужгорода, Києва, Львова, Харкова, Хмельницького та Польщі. Своєрідний діалог ідей, які, власне, репрезентували зріз сучасного українського мистецтва, щоразу переконував у непереферійності Ужгорода та процесах децентралізації українського арт-простору. За задумом куратора, експозиції виставок мусили утворити своєрідну «критичну масу», націлену на збурення цнотливості непризвичаєного до сучасного мистецтва ужгородського глядача.

Від концептуального мистецтва до contemporary art: об'єкти, інсталяції, відеоінсталяції та перформанси – хронотоп форм, які склали основу проекту. Об'єднуючим елементом різнохарактерних фрагментів «ТВ» стала демонстрація порушення історичної тимчасовості – міжстильового переходу, відзначеного свободою мистецького вислову і швидкоплинним хаосом. За зовнішньою простотою проекту таївся глибокий і суспільно-актуальний зміст. Представлені на виставках об'єкти набували різ-

них форм та використовували широкий спектр матеріалів. У роботах художники облишили захоплення підходом, що характеризується принципом «більше – краще».

Щоразу напруги і поживи роздумам додавало розгадування таємниці тимчасовості: від ідеї до експозиції. Під сумнів ставилися категорії часу та простору, висуваючи в центр художнього аналізу людську суб'єктивність та особистий досвід. Приватні атракції були перенесені у широкий суспільний простір – реакція на зовнішній світ, де скороминучість – лише спосіб послідовної дії.

Принцип варіативності дозволив уникнути повторюваності ідеї «Тимчасової виставки». Починаючи із п'ятої частини проекту, куратор пропонував ракурс споглядання та інтерпретації тимчасовості. Так, останні три частини художники перемагали тривалість «Причини наслідку», «Ситуації» та «Пропонованого відрізка часу».

Внутрішнім порушенням вже випрацьованої експозиційної традиції стали четверта, шоста й сьома частини проекту, що дозволяє відзначити наскрізну динаміку проекту. До IV «ТВ» Петро Ряска зробив повне перезавантаження проекту та спробував розширити географічні межі. Так, одночасно під час відкриття ужгородської виставки у Києві відбувалась презентація перформансу «Рівнозначність» Ярослава Футимського.

VI «ТВ» – «Ситуація» реалізовувалась у співпраці із «Відкритою групою» (в межах проекту «Відкрита галерея»), яка перенесла простір галереї «Коридор» на подвір'я Художфонду. Всім учасникам на 32 години було запропоновано експонувати свої об'єкти у тимчасово створеному виставковому просторі. «Ситуативна» галерея «№ 10. 63.222 м² білого» стала прямим відображенням плану неформальної галереї «Коридор» на прилеглий до неї території по вулиці Пархоменка, 7а. За визначенням Петра Ряски, ця частина проекту стала «діалогом реалізованих ідей, що створюють ситуацію сьогодні».

Заключна VII частина «Тимчасової виставки» реалізовувалась одночасно у двох галереях – ужгородському «Коридорі» та львівській «Detenyra Gallery». Одночасне відкриття у двох виставкових просторах стало своєрідною деавтоматизацією акту тимчасовості. «Пропонований відрізок часу» – одна із перших спроб втілити в Ужгороді інформативний проект у межах галереї. Значна частина учасників проекту представили напрочуд цікаву документацію процесу творення та розробки ідеї. Представлені об'єкти, за традицією концептуалізму, не мали типових ознак художньої виразності, не будували емоційного взаємного співчуття та традиційної звички спілкування з мистецтвом. Проте від ужгородського, в якійсь мірі цнотливого до сучасного мистецтва глядача вимагали схильності до саморефлексії та певних аналітичних здібностей.

Запрошення перформерів стало ще одним позитивом проекту Петра Ряски, що дозволяє говорити про розширення сучасних мистецьких практик в Ужгороді. На жаль, ця форма актуального мистецтва ще мало представлена у найзахіднішому обласному центрі. Перформанси Петра Ряски, Володимира Топія, Ярини Шумської та Мар'яни Яремчишиної стали спробою активного представлення та свідченням безпосереднього процесу творення. При цьому художники працювали із суто абстрактними категоріями: простір, час, рух тіла у просторі, де через акцію проводилось виявлення змісту тимчасовості.

Лише за рік існування проект «ТВ» набув розголосу та вийшов за межі Ужгорода. У травні 2014 року «Тимчасова виставка» була презентована в берлінській галереї «Another Vacant Space» в рамках виставки, присвяченої неформальним просторам та художнім практикам Західної України. Серед проєктів, які в Німеччині представляли куратори Ліза Герман та Марія Ланько, були й закарпатські художники та мистецькі акції, реалізовані в Ужгороді. У такий спосіб київські куратори спробували актуалізувати питання традиції самоорганізації художніх практик, яка, на їхню думку, визначає сьогодні способи репрезентації та циркуляції мистецтва в регіоні.

Багатоаспектний синкретизм проекту «Тимчасова виставка» ще раз обумовлює проблему територіальної чи локальної приналежності в сучасному мистецтві, де поняття периферії радше логічне, ніж географічне. У цьому контексті довготривалий проєкт Петра Ряски став ще одним прикладом деконструкції звичаєвих зв'язків з їхнім характерним «творчим» свавіллям.

У своїй завершеності проєкт «ТВ» й сьогодні провокує до зміни рефлексій у просторі трансформованої об'єктивності. За словами Петра Ряски, «Тимчасова виставка» продовжує своє життя у архіві <http://temporaryexhibition.tumblr.com/> та набуває нових форм у пошуці змін. У планах продовжити проєкт у іншому виставковому просторі, як своєрідний акт тимчасової інтервенції нових змістів та образів. Сподіваємось, дівість ідей Петра Ряски засвідчить час. А наразі вільний простір наступної «Тимчасової виставки» чекає на нові рефлексії однодумців.

Белла Логачева. Одноразовий Супрематизм, інсталяція, графіка, об'єкти, 8-11 серпня 2013 р.

Відкрита група. Галерея № 10. 63.222 м² білого з довготривалого проєкту «Відкрита галерея» (фрагмент), 16-17 серпня 2014 р.

Петро Ряска. Пам'ять, перформанс, 11-14 травня 2013 р.

Рашид Коневич. Без назви. Проєкт «Причина наслідку», 29 травня – 1 червня 2014 р.

Сергій Якунін. Із циклу «Внутрішня геометрія», 13-16 лютого 2014 р.

Руслан Тремба. Тіло моє є тимчасовим носієм..., хліб, акрил, 8-11 серпня 2013 р.